

Het kosterluik

Jaargang 4
2010

Heemkundevereniging van Sprang-Capelle e.o.
Redactieadres: Wendelnesseweg 124, 5161 ZC Sprang-Capelle, tel. 0416-312210

no. 1
februari

Van de redactie

Het oude jaar is haast weer vergeten. En we vinden het bijna vanzelfsprekend dat er weer een nieuwjaar is. Wel laat, maar niet minder gemeend, nog een wens van de redactie. "Wij wensen onze lezers een gezegend en gezond 2010 toe."

Wat gaat de tijd toch snel, is regelmatig een verzuchting. Wat denkt u van de volgende wijsheid: *'Tel de uren van vandaag op bij het verleden en ge zijt ze kwijt. Trek ze af van morgen en ge houdt ze over.'* Dus wees zuinig met uw tijd.

Wat vindt u zoal in dit eerste Kosterluik van 2010?

We beginnen met een kort bericht over onze naam. Laatst vroeg iemand nog naar de betekenis daarvan.

Verder leest u een bijzonder 'In gesprek met .....'. U dient het te lezen als een in memoriam van ons overleden, actieve lid Louis van Zutphen.

Voor de thuisblijvers zijn er impressies van de lezingen van de afgelopen maanden. Nieuwsgierig geworden? Kom dan eens naar onze goed bezochte en interessante lezingen. De ene keer wat geslaagder dan de andere keer. Maar de werkgroep die het programma in elkaar zet, doet haar best.

Verder wordt u op de hoogte gebracht van wat er zo al gaande is in onze vereniging. Veel leesplezier!

'Restauratie Sprangse kerk' in 1952

In 'De Spiegel' van 1 oktober 1956 stond een artikel van twee bladzijden met zwartwit foto's over de restauratie van de hervormde kerk van Sprang. 'De Spiegel' was een christelijk nationaal gezinsblad dat uitgegeven werd van 1906 tot en met 1969. Het originele artikel uit 'De Spiegel' is in het bezit van de heemkundevereniging. Uit dat artikel een foto en een korte toelichting.

Bij de restauratie vond men ook **het zogenaamde kosterpoortje**, waardoor in vroeger tijden de koster het kerkelijk en plaatselijk nieuws aan de dorpsbewoners bekend maakt. Voor de twijfelaars onder de lezers over de naam van ons verenigingsblad, hier een bewijs van echtheid.

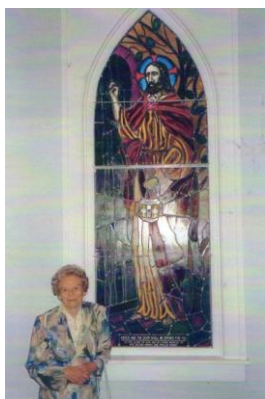
In gesprek met..... Louis van Zutphen

"Louis, ook jij draait al heel wat jaren mee als lid van onze vereniging. Ik mag er toch wel van uitgaan, dat je heel veel mooie herinneringen hebt?"

"Ja zeker, maar je mag ook van me aannemen, dat de voorbije 25 jaren niet alleen uit hoogtepunten bestonden. Wat me bijgebleven is, dat ik samen met Wijnand Konings, Kees Heystek, Kees Drost, Cor Metzke en Ad Dekkers meegeholpen heb de vereniging in een moeilijke periode draaiende te houden. Maar laten we het maar over de hoogtepunten hebben. Tentoonstellingen uit het oorlogsverleden zetten we op in het gemeentehuis en met een geluidsinstallatie van Van Wijlen werden de plaatjes van Vera Lynn gedraaid. En wat te denken van de zeven avonden in Zidewinde en nog eens twee middagen in Achter de Hoven waar we de oude films over Sprang-Capelle vertoonden. Man, wat een klus was het om de films voor vertoning klaar te krijgen.

En dan natuurlijk de vele excursies waar ik bij was. Eén wil ik er noemen die me vooral is bijgebleven, de reis naar Tongerlo (België), naar de Norbertijnenabdij. Daar in die abdij hingen aan een muur een paar bouwtekeningen van onze hervormde kerk uit Sprang. Vreemd. Maar de Norbertijn, die ons daar rondleidde kon ons wel uitleggen waarom die foto's daar hingen. Die monnik wist te vertellen, dat de Sprangse kerk vóór de Reformatie eigenlijk van hun was. Immers Sprang en Venloon, het tegenwoordige Loon op Zand waren toen

parochiekerken, die vanuit Tongerlo bestuurd werden. Als ze naar Sprang moesten, ook om er te preken, gingen ze als ruiters te paard. Ook zou volgens hem het grote gat in de torenmuur van de Sprangse kerk zijn ontstaan tijdens de beeldenstorm, omdat Maria trachtte aan al dat geweld te ontsnappen. Mooi verhaal. Dat de fundering ondermijnd was door dierenhuiden, moerassige grond of door wat dan ook, daar wilde de monnik niets van weten.

Maar voor mij is wel de mooiste herinnering en de meest dankbare het opgraven van soldaat Victor Howey uit Calgary Canada, gesneuveld in januari 1945 bij het Kapelsche Veer.

Ik was er bij dat medewerkers van de oorlogsgravenstichting en militairen van Defensie de stoffelijke resten hebben uitgegraven in november 2000, 55 jaar na zijn overlijden dus. Na identificatie in Ede werd Victor Howey begraven op het Canadian War Cemetery te Bergen op Zoom - hij was ingedeeld bij het Lincoln en Welland Regiment. Op zijn overlijdenskaart staat dat ook vermeld. Nabestaanden waren bij zijn begrafenis aanwezig, maar helaas was zijn weduwe om gezondheidsredenen thuisgebleven. Van haar ontving ik een foto waarop zij staat bij het

gebrandschilderde raam in hun kerk, daar geplaatst ter nagedachtenis aan Victor". "Bedankt Louis".

Wekgroep dialect

Woensdag 24 februari was de eerste bijeenkomst van onze werkgroep in 2010. Die avond hebben we weer Govert van der Leij mogen verwelkomen, die ons zijn onderzoek naar het Sprang-Capelse dialect heeft uiteengezet. Op de laatste bijeenkomst in 2009 had hij al onze ogen geopend voor regels die in ons dialect gebruikt worden, terwijl we ons daarvan niet bewust zijn.

Govert van der Leij, geboren aan de Hoge Zandschel, woont nu in Eindhoven. Ging vroeger biljarten in het stationskoffiehuis van Peer Pruijssers, en sloeg tussen de caramboles door ook nog de dochter van Pruijssers aan de haak.

Alle leden hebben enkele wijsheden toegezonden gekregen en moeten die, als huiswerk, vertalen in het dialect. We herkennen daar de hand in van ons werkgroeplid Dik Evertse, die zegt: er moet gewerkt worden.

Piet Konings

Winkels en bedrijven in Sprang-Capelle

Het gaat goed met het onderzoek van de winkeltjes. Wijnand Konings heeft ondertussen zijn materiaal beschikbaar gesteld, voor zover hij iets over de winkeltjes heeft. Teun van der Galiën rijdt dagelijks de hele Langstraat door, op zoek naar foto's en gegevens en weet daarbij heel veel boven tafel te krijgen. Gisteravond nog een CD over de geschiedenis van de wagenmakers Van den Born; vorige week een heel album van fietsenmaker Van der Schans uit de Heistraat, en ga zo maar door. Kortom, hij is totaal onmisbaar geworden. Van Apeldoorn tot Middelburg zijn mensen bezig een stukje geschiedenis van Sprang-Capelle zichtbaar te maken. Hulde daarvoor!

Op de Hoge Akkerweg, net ten zuiden van het huis van Martien Verduijn, stond aan de noordkant van de weg het oude huis van Jan van de Schans ('Blom').

*Aan de overkant stond ook een oud huis, met een rieten dak. Daar was een klein schoenenzaakje gevestigd, en woonde zoon Willem van de Schans. Hij was getrouwd met **Anna**. Ze kregen twee zonen. Dat gezin kende veel verdriet. Hun zoon Leen is ten gevolge van een bloedziekte doodgebloed toen hij zeven was. En hun tweede zoon Han kwam in de oorlogsjaren om, toen hij drie jaar oud was, bij een brand die hij zelf had aangestoken in het geitenschuurtje van Martien Verduijn. Willem bleef al op jonge leeftijd plotseling dood. **Anna heeft later boeken en Bijbels verkocht**. Toen ze al ongeveer zeventig jaar oud was, is ze hertrouwd met de ongeveer even oude **Justje Snijders** uit de Korte Nieuwstraat. Het verhaal hadden we al wel, maar het is dankzij onze leden Gerrit Haverhals en Roos van der Galiën, dat we nu ook kunnen zien wie **Anna** was.*

Teun en ik hebben besloten vooral eerst de zuidwesthoek af te werken voor we verder gaan, anders raken we het overzicht kwijt. We kwamen daarbij ook een paardenkoopman, een veekoopman, een melkrijder en een kippenboer tegen. Die beroepen nemen we ook mee, want die zijn eigenlijk uit het dagelijks beeld verdwenen.

En als u nog wilt helpen, dan zoeken we nog naar gegevens en foto's van het snoepwinkeltje van **Trui Snuf (Van Raamsdonk)** aan de Schoolstraat, van **kapper Van der Schans** op de plek waar nu het bushokje staat op de grens

De bende van de Witte Veer en schout Zijlmans
Lezing door Han Verschure op 23 november 2009

Ja, hij was er. Han Verschure, wetenschapper en auteur. We kennen hem inmiddels allemaal van zijn lezingen over de Tachtigjarige Oorlog en van 'Overleven buiten de Hollandse Tuin'. Nu stond hij opnieuw voor een propvolle zaal in Zidewinde voor zijn lezing 'Over de bende van de Witte Veer en schout Zijlmans'. Wat een bevlogen man. Met een microfoon in de hand was het hele podium van hem. Nu eens stond hij kaarsrecht, dan weer hing hij ver voorover om zijn woorden nog duidelijker te laten overkomen. Wat een speurneus, wat een verteller. Han was op zijn plaats.

En zijn toehoorders? Eén en al aandacht. Wat werden ze erbij betrokken. Ze hebben het geweten. Kreten als, "dit wordt mij te emotioneel" en "ik hou het niet langer" waren niet van de lucht. Met de pepermuntjes die klaar lagen ging het wel weer.

We bevonden ons ineens in een totaal andere wereld. Men schreef toen oktober 1725. Het verhoogde schavot stond al klaar op de Markt in Heusden. We waren getuige van een viertal terechtstellingen. Brandmerken, radbraken en de strop, met een onthoofding als toegift. Lies, 13 of 14 jaar, moest gedwongen toekijken. Keetje 20 jaar, Christina 25 jaar en Jan Berendse (Don Sjon) bendeleden van de Witte Veer moesten er aan geloven. We hebben het hier nu over die 'goede' oude tijd. Maar waar had die bende van de Witte Veer zich nu met zijn hutten ingegraven en dus verschanst?

Deze boerderij aan de Vaartweg in 's Gravenmoer draagt nog de naam 'Ravensbosch'.

In het Ravensbosch hier in de buurt. Ook op de Zandschel. Eigenlijk een onbegaanbaar gebied op de grens van Holland met Brabant. De Justitie van Holland en Brabant had het in dit grensgebied voor het zeggen. Tenminste, als de schouten van Waspik, 's Gravenmoer, Capelle, Sprang en Besoijen én die van Loon op Zand meewerkten. Maar deze heren wilden ook wel wat bijverdienen. Heling dus, met schout Zijlmans uit Waspik en Capelle voorop. 'Het werkterrein' van de bende van de Witte Veer strekte zich uit over een groot gebied in de Republiek. Met het geroofde, na moord en doodslag verkregen, viel met het verhandelen ervan veel te verdienen. Ook voor de bewoners van de dorpen in de omgeving van het Ravensbosch. Zij genoten dan ook uit zakelijke overwegingen een vorm van bescherming van de bende. Maar als het helemaal de spuigaten uitliep met de bende werd er wel hard opgetreden en soms met succes. Zwarte

Johannes werd eens in het Ravensbosch in de boeien geslagen met zijn hele hebben en houden. Totaal werden er 65 man gevangen genomen. Vier, waarvan één vrouw, werden in de kerkers van Heusden gegooid. Vijf mannen en 14 vrouwen en kinderen in Dordrecht opgesloten. Vier mannen, twee jongens, 36 vrouwen en kinderen in Den Bosch.

Naast de verhalen over schout Zijlmans, die zelfs nog een tijdje in de Gevangenpoort in Den Haag werd opgesloten, vertelde Han Verschure ook nog spannende verhalen over Willem van Diemen, nazaten van hem wonen nu nog in Sprang-Capelle, Aart den Bakker en Jan Horeman, bekende 'kooplieden helers'. Inmiddels weten we nu wel hoe het er toen aan toe ging. De meesten onder ons verlieten toch nog opgewekt de zaal. Wat hebben we 'genoten'.

Kees van Peer schenkt de heemkundevereniging zijn lichtkast. Die is handig bij het sorteren van dia's. Onze vereniging heeft nogal wat dia's. Met behulp van de lichtkas zijn ze gemakkelijk te bekijken.

Nieuwe aanwinsten

Adri Geenen geeft aan de onze vereniging glaswerk te gebruiken bij melkbemonstering, een veerunster en een rekenliniaal.

Lezing op maandag 25 januari 2010 over de Spaanse griep

Op de uitnodiging stond het: In de grote zaal van Zidewinde spreekt Jaap Sepers over de Spaanse griep. De griep die in het laatste jaar van de Eerste Wereldoorlog (1918), óók nog eens miljoenen slachtoffers maakte. Sepers, jarenlang docent geschiedenis aan het Willem van Oranje College, had zich erin verdiept. Met eigenlijk te veel van het door hem

aangetroffen feitenmateriaal over deze Spaanse pandemie overlaadde hij ons. We werden er niet vrolijk van. Maar we waren er op voorbereid.

Met zijn uiteenzetting over de oorzaken, de onbekendheid met virussen, de onhygiënische toestanden van toen en de ontoereikende medicijnen, werden de gevolgen door Sepers duidelijk gemaakt. Ook de situatie in ons land, in de grote steden, in de provincies en met name in de Langstraat en het Land van Heusden en Altena, werd belicht. Het was tòch waar wat onze ouders en grootouders ons hadden verteld, eigenlijk niets was aangedikt. Vooral het verlies van geliefden, soms zelfs een paar uit één gezin, maakte indruk, ontroerde. Wekelijks waren er tientallen begrafenissen in dorpen en steden. Ook op de werkplekken stagneerde het, met als gevolg ontregeling van eigenlijk alles. Maar het ziekteverzuim en de uitval was ook merkbaar bij het militaire bedrijf, bij de oorlogsvoering dus in de rest van de wereld. Ons neutrale Nederland had in de mobilisatie de zorg voor de duizenden Belgische vluchtelingen en voor de vele gedeserteerde Duitse soldaten. In tientallen vluchtelingenkampen, verspreid over heel Nederland, waren ze ondergebracht. Ook hier sloeg de ziekte toe. Het was niet zo verwonderlijk, dat bij het beëindigen van WO I vele Belgen en Duitsers zich tot Nederlander lieten neutraliseren, althans, dat maakte Sepers ervan. Een verspreking, niet zo verwonderlijk natuurlijk, omdat nog steeds, ook nu weer bij de dreiging van de Mexicaanse griep de virologen de virussen trachten te neutraliseren.

Bij het beantwoorden van de vragen van toehoorders dreigde het nog even uit de hand te lopen. Maar het was wel genoeg geweest. Voorzitter Rien Visser greep echter correct in en bedankte Jaap Sepers op zijn eigen wijze.

Een Voorbehoed- middel tegen de Spaansche Griep.

Zorg, dat gij niet verkouden wordt; dit is een eerste vereischte. Als gij hoest, niest of keelpijn hebt, pas dan op, want dan behoort gij tot de eersten, op wie de Spaansche Griep vat heeft. Bij hen, die een borstaandoening hebben, kunnen zich hoogst ernstige verwickelingen voordoen; longontsteking behoort dan niet tot de zeldzaamheden. Zorg daarom, intijds Uwe schijnbare onschuldige verkoudheid te genezen met een krachtig werkend middel, als:

ABDIJSIROOP,

welke alom geroemd wordt voor hoest, verkoudheid, keelpijn, bronchitis, griep, influenza, asthma, kinkhoest, hooikoorts, enz.

Bescherm Uw vrouw, Uwe kinderen, Uw-zelf door vandaag nog een flesch **ABDIJSIROOP** in huis te nemen. Een paar lepels per dag kunnen verkoudheid en Spaansche Griep voorkomen.

Prijs per flacon van plm. 280 gram f 1.25, van plm. 550 gram f 2.25, van plm. 1000 gram f 3.75. Alom verkrijgbaar. *Bischt ROODEN BAND met onze handtekening: L. I. AKKER, Rotterdam.*

Oorlogskinderen

In het vorige **Kostersluik** stond een oproep over de zogenaamde 'oorlogskinderen'. Dat waren kinderen uit Kinderdijk en Alblasserdam die in juli/augustus 1945 naar Sprang-Capelle kwamen om te bekomen van het oorlogsgebeuren. Wij waren immers al een halfjaar eerder bevrijd.

Veel reacties heeft dat niet opgeleverd. Iemand herinnerde zich nog de kreet 'ZUID HELPT NOORD'. Sommige mensen konden wel families noemen waar die kinderen ondergebracht waren. Dat waren de volgende families:

Kruidbos, die woonde waar nu Den Dekker Assurantiekantoor zit; De Bie naast het oude postkantoor in de Van der Duinstraat; bij timmerman Willem Nieuwenhuizen; in de Heistraat bij groenteboer Verhagen en de familie Oerlemans.

En ook in de Heistraat de familie Den Hollander; zoon Joop wist wat meer te vertellen. Hij heeft nog steeds contact met de familie Van Krimpen waarvan twee kinderen toen hier zijn geweest.

Die familie had nog een foto met daarop de groep kinderen juist voordat zij uit Alblasserdam met de boot zouden vertrekken naar het Zuiden. Die foto staat hierbij afgedrukt. De kinderen staan al op de steiger. Al deze kinderen zijn in onze gemeente ondergebracht. Iemand wist te vertellen dat zij hier aangekomen, met paard en wagen naar de diverse adressen gebracht werden. Misschien herkent u er enkelen van. Laat het ons dan weten. De vorige keer genoemde Piet Advocaat uit Alblasserdam kent wel een aantal namen van de kinderen op de foto maar lang niet allemaal. We wachten met spanning uw reacties af.

Koos Nieuwenhuizen